

Jerzy Desperak

X Liceum Ogólnokształcące, Kraków

Aneta Depczyńska

Zespół Szkół Budowlanych nr 2, Kraków

X Liceum Ogólnokształcące, Kraków

Przedsiębiorczy uczeń w UE – propozycje tematów lekcji

Mimo że podstawy przedsiębiorczości to przedmiot stosunkowo „młody”, wymaga ciągłej aktualizacji i zmian w programie nauczania. Istotne zmiany powinny zostać zauważone i wprowadzone po 1.05.2004 r.; tak się jednak nie stało. Dlaczego?

Niniejszy artykuł to refleksja po lekcjach wypełnionych licznymi pytaniami uczniów:

- Czy powinniśmy poruszać zagadnienie podatków, nie omawiając kwestii tzw. podwójnego opodatkowania i sposobu rozliczania się w innych krajach UE?
- Dlaczego nie informuje się uczniów o sposobach poszukiwania pracy poza Polską?
- Gdybyśmy poruszali zagadnienia legalnej pracy w UE, czy dochodziłoby do sytuacji znanych z mediów – uwięzienia w obozach pracy i innych dramatów ludzi, którzy skorzystali z „pomocy” nielegalnych biur pośrednictwa pracy?
- Czy nie należałoby pokazać uczniom, a pośrednio i ich rodzicom, jak sprawdzać legalność ogłoszeń biur pośrednictwa pracy?
- Czy obywatel UE nie powinien znać podstawowych zasad prawa pracy w innych krajach?
- W jaki sposób funkcjonuje system emerytalny w innych krajach UE?
- Co należy zrobić, aby móc leczyć się bezpłatnie poza Polską? Czy obowiązuje taki sam pakiet bezpłatnego leczenia?
- Po wejściu do UE przed uczniami polskich szkół otworzyła się perspektywa pozyskiwania stypendiów i nauki w innych krajach. Czy wiedza o tym jest w należyty sposób rozpowszechniona? Wydaje się, że nie dociera do każdego ucznia.
- Wielu uczniów marzy o pracy na własny rachunek. Czy uczeń kończący szkołę wie, w jaki sposób wykorzystać fundusze UE na rozwój działalności? Czy wie, gdzie szukać informacji?

Takich pytań usłyszeliśmy kilkadziesiąt. Aby udzielić na nie odpowiedzi, nierzadko musieliśmy szukać informacji w internecie, np. na stronach Ministerstwa Gospodarki i stronach UE. A przecież przedmiot podstawy przedsiębiorczości powstał po to, aby przygotować ucznia do startu w „gospodarcze” dorosłe życie. Niestety, nikt z piszących program nauczania nie wziął pod uwagę zmian, jakie nastąpiły po wstąpieniu Polski do UE. Obecnie uczniowi nie wystarcza przygotowanie do życia w gospodarczym świecie Polski; wymagania znacznie się rozszerzyły, tak jak rozszerzyły się granice Unii Europejskiej.

Uważamy, że zamieszczone niżej tematy powinny zostać wprowadzone do programu podstaw przedsiębiorczości. Jest to jedynie mała część tego, czego brak w programie nauczania podstaw przedsiębiorczości.

- System edukacyjny w Unii Europejskiej. Instrumenty polityki młodzieżowej i edukacyjnej
- Ochrona zdrowia w Unii Europejskiej na przykładzie dwóch wybranych krajów

- Prawo pracy w krajach wspólnoty – podobieństwa i różnice
- System podatkowy UE
- Fundusze unijne jako szansa rozwoju przedsiębiorczości.

Trudno uniknąć pytania: „Ale kiedy to uda się zrealizować przy tak ograniczonej liczbie godzin?”. Niestety, i tu jest konieczna zmiana programowa. Nasza propozycja jest bardzo prosta: zamiast powtarzać zagadnienia poruszane na lekcjach geografii, wiedzy o społeczeństwie czy historii, można wprowadzić proponowane zmiany. Po dokładnym przeanalizowaniu podstawy programowej oraz własnych przemyśleń doszliśmy do następujących konkluzji:

- Treści dotyczące postaw przedsiębiorczości, mocnych i słabych stron własnej osobowości, samoakceptacji, asertywności, pracy zespołowej, podejmowania decyzji – często są powtarzane na lekcjach wychowawczych. To zagadnienie mogłoby więc być tylko zasygnalizowane w treściach nauczania podstaw przedsiębiorczości, a rozszerzane na lekcjach wychowawczych.
- Treści dotyczące majątku przedsiębiorstw, kosztów i przychodów oraz zasad rozliczeń finansowych przedsiębiorstw są dla uczniów dość trudne, a ich tradycyjny sposób prezentowania na lekcjach nie sprzyja z reguły pokazaniu w należyty sposób, jak wprowadzać to zagadnienie w życie. Uważamy zatem, że – w wyniku braku możliwości poświęcenia na tę problematykę większej liczby godzin, co umożliwiłoby praktyczne przygotowanie uczniów do prowadzenia rozliczeń finansowych przedsiębiorstwa – powinno ono zostać ograniczone do minimum jednej jednostki lekcyjnej.
- Zagadnienia współpracy gospodarczej Polski z zagranicą, integracji z Unią Europejską, procesów globalizacji gospodarki i jego konsekwencji dla Polski realizuje się na geografii, wiedzy o społeczeństwie i historii. Na lekcjach podstaw przedsiębiorczości są powtarzane. Uważamy, że mogłyby one ustąpić miejsca proponowanym wyżej tematom.

Poniżej przykładowe scenariusze lekcji dwóch z proponowanych przez nas tematów.

Temat: System edukacji w Unii Europejskiej. Instrumenty polityki młodzieżowej i edukacyjnej

Czas zajęć: 90 min – 2 jednostki lekcyjne

Cele operacyjne – uczeń:

- analizuje systemy edukacji w wybranych krajach UE
- wyszukuje informacje o uznawalności świadectw i dyplomów w Unii Europejskiej
- wymienia instrumenty wspólnej polityki młodzieżowej i edukacyjnej w UE
- omawia podstawowe założenia programów: Młodzież, Socrates, Leonardo da Vinci
- wymienia komponenty programu Socrates
- wybiera temat i opracowuje projekt, który mógłby zostać zrealizowany w ramach programu Socrates lub EFS

Metody: pogadanka wstępna, burza mózgów, metoda projektów, portfolio

Formy pracy: praca w grupach

Środki dydaktyczne: tablica lub plakat do zapisywania, słowniki integracji UE, materiały o programach: Młodzież, Socrates i Leonardo da Vinci, a jeśli jest możliwe przeprowadzenie zajęć w pracowni komputerowej, to komputer z dostępem do internetu; w przeciwnym wypadku informacje przygotowane przez nauczyciela i zebrane przez uczniów

Uwaga. Kilka tygodni wcześniej należy poprosić uczniów o zgromadzenie materiałów: wycinków z gazet, wydruków z internetu, własnych opracowań dotyczących systemu edukacji w poszczególnych krajach UE oraz działań w ramach programów: Młodzież, Socrates i Leonardo da Vinci; kraje można przydzielić pojedynczym osobom lub grupom, w zależności od liczebności klasy.

Przebieg lekcji:

1. Wprowadzenie – krótka pogadanka. Nauczyciel informuje o polityce edukacyjnej UE i związanej z nią polityce młodzieżowej.
2. Uczniowie prezentują zgromadzone materiały; wspólnie z nauczycielem omawiają kolejne zagadnienia.
3. Uczniowie czytają informacje zamieszczone na stronach www.buwiwm.edu.pl oraz www.eu-ropdesk.pl.
4. Nauczyciel informuje uczniów o rozwiązaniu problemu wzajemnego uznawania dyplomów i kwalifikacji zawodowych w państwach członkowskich UE.
5. Uczniowie wyszukują na stronie internetowej lub w słownikach UE informacje o Europejskim Systemie Punktów Kredytowych.
6. Nauczyciel dzieli uczniów na 10 grup; zadaniem wszystkich jest wyszukanie na stronach internetowych oraz/lub w przygotowanych materiałach informacji o zakresie działania i przeznaczeniu programów:
 - Grupa 1 – Program Młodzież
 - Grupa 2 – Program Socrates-Comenius
 - Grupa 3 – Program Socrates-Erasmus
 - Grupa 4 – Program Socrates-Grundtvig
 - Grupa 5 – Program Socrates-Lingua
 - Grupa 6 – Program Socrates-Minerva
 - Grupa 7 – Program Socrates-Arion
 - Grupa 8 – Program Socrates-Eurydice
 - Grupa 9 – Program Socrates-Naric
 - Grupa 10 – Program Leonardo da Vinci
7. Uczniowie prezentują swoje opracowania.
8. Na zakończenie pierwszej lekcji nauczyciel prosi uczniów o wypisanie przykładowych problemów, jakie mogłyby być rozwiązane w ramach programu Sokrates.
9. Na drugiej lekcji nauczyciel prosi uczniów o podanie przykładowych tematów, jakie mogłyby być opracowane w ramach programu Sokrates.
10. Uczniowie zapisują propozycje na tablicy; następnie wspólnie wybierają 5–6 najlepszych możliwych do realizacji w warunkach własnej szkoły.
11. Uczniowie dobierają się w grupy czteroosobowe i wybierają temat; wspólnie określają możliwości wprowadzenia go we własnej szkole; następnie opracowują w punktach plan działań szkoły.
12. Na 10 min przed końcem lekcji uczniowie prezentują opracowane plany.
13. Nauczyciel prosi, aby uczniowie przygotowali (w domu) projekt wybranego tematu i po określonym czasie (tydzień lub dwa) przedstawili go w formie pisemnej lub multimedialnej. Najlepszy projekt może zostać przedstawiony np. na forum szkoły lub na radzie pedagogicznej.

Temat: Ochrona Zdrowia w Unii Europejskiej (na przykładzie dwóch wybranych krajów)**Czas zajęć:** 45 min**Cele operacyjne – uczeń:**

- wyjaśnia, co należy zrobić, aby móc korzystać z opieki medycznej podczas pobytu w innym kraju UE
- opisuje system ubezpieczeniowy w wybranych krajach UE
- wyjaśnia, czym jest Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego.
- samodzielnie uzyskuje informacje o ośrodkach opieki zdrowotnej w krajach UE
- gromadzi dokumenty niezbędne do uzyskania zwrotu kosztów za usługi medyczne poza krajem
- podaje alarmowy numer telefonu w UE
- wyjaśnia zasady wykupu lekarstw w innych krajach

Metody: elementy dyskusji, techniki multimedialne**Formy pracy:** praca w grupach**Środki dydaktyczne:** słowniki integracji UE, materiały dotyczące opieki medycznej w krajach UE dostępne na stronie NFZ

Uwaga. Na poprzedniej lekcji nauczyciel powinien poprosić uczniów, aby odwiedzili siedzibę NFZ i poprosili o broszury informujące o ubezpieczeniu poza Polską oraz formularze E104, E106, E109, E111, E112, E120, E121, E123, E126 – lub wydrukowali je ze strony <http://www.nfz.gov.pl/ue>. Jeżeli jest możliwość odbycia zajęć w sali komputerowej; informacje można odczytać na stronie <http://www.nfz.gov.pl/ue>.

Przebieg lekcji:

1. Wprowadzenie – pogadanka. Nauczyciel nawiązuje dyskusję o przygotowaniach do wyjazdu na wakacje w jednym z krajów UE. Pyta, co należy załatwić przed wyjazdem, aby w razie wypadku móc skorzystać z bezpłatnego leczenia.
2. Nauczyciel omawia (na przykładzie dwóch krajów: Włoch i Irlandii – zał. 1) zasady świadczeń zdrowotnych w UE.
3. Nauczyciel dzieli uczniów na 11 grup, każdej przydziela po jednym pytaniu (opisie sytuacji, jaka może się zdarzyć). Uczniowie wyszukują niezbędne informacje w przyniesionych materiałach lub na stronie internetowej NFZ.
 - Grupa 1 – Wybieram się do Szwecji na 2 tygodnie. Kiedy i gdzie mogę się starać o Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego? Czy w związku z wejściem do UE nie muszę kupować dodatkowego ubezpieczenia?
 - Grupa 2 – Czy będzie można wykupić lekarstwa za granicą? Wybieram się na 4 miesiące do Grecji. Lekarstwa szybko tracą ważność, lepiej zatem kupić je na miejscu. Czy będzie możliwa refundacja?
 - Grupa 3 – Czemu służy Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego? Przecież w razie wypadku i tak udzieli nam pomocy.
 - Grupa 4 – Jestem studentką/studentem i wyjeżdżam w czerwcu na 7-miesięczną praktykę do Francji. Z jakich świadczeń będę mogła/mógł skorzystać?

- Grupa 5 – Często podróżuję jako turysta. Czy przed każdym wyjazdem muszę się zgłaszać do NFZ po Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego? Czy nie można otrzymać zaświadczenia ważnego np. rok?
 - Grupa 6 – Latem chcę wyjechać do pracy do Wielkiej Brytanii. Jaki druk powinien pobrać student, gdzie i z jakim wyprzedzeniem załatwić wszelkie formalności związane z wyjazdem? Na jaką opiekę może liczyć?
 - Grupa 7 – Wyjeżdżam na czterodniową wycieczkę do Estonii. Czy muszę starać się o EKUZ? Na co można liczyć w razie np. złamania nogi?
 - Grupa 8 – Wyjeżdżam do Lichtensteinu na dwutygodniowy urlop, cierpię na alergię. Czy będę ponosić opłaty za konieczne wizyty u placówkach zdrowotnych? Jeśli tak, to w jakiej wysokości?
 - Grupa 9 – Wyjeżdżam z żoną i rodzicami na dwa lata do Hiszpanii. Czy moi rodzice będą płacić za leki? Są osobami wymagającymi częstego leczenia farmakologicznego.
 - Grupa 10 – Podczas pobytu w Słowenii skorzystałam/skorzystałem z usług prywatnej placówki zdrowia. Mam faktury za usługi oraz za leki. Czy przysługuje mi się refundacja w Polsce?
 - Grupa 11 – Mieszkam 2 km od granicy polsko-słowackiej. Czy mogę podjąć leczenie stomatologiczne u dentysty na Słowacji? Jeżeli tak, to w jakim zakresie?
4. Przedstawiciele grup odpowiadają na pytania. Uczniowie mogą podawać przykłady sytuacji, w jakich znaleźli się sami lub ich bliscy.
5. Nauczyciel prosi uczniów o odszukanie w różnych źródłach informacji aktów prawnych regulujących prawo do ubezpieczenia w krajach UE.

Załącznik 1

Informacje o opiece zdrowotnej w innych krajach UE można uzyskać na stronie internetowej www.nfz.gov.pl/ue

Irlandia

- Jak uzyskać opiekę zdrowotną
Możesz korzystać ze świadczeń lekarzy, stomatologów i szpitali działających w ramach publicznej służby zdrowia (General Medical Services - GMS). Ich listę można uzyskać w miejscowej Radzie ds. Zdrowia (Health Board).
Przedstaw lekarzowi swoją Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego i zaznacz, że chcesz być leczony zgodnie z przepisami UE. Uwaga. Wielu specjalistów przyjmuje zarówno w ramach publicznej służby zdrowia, jak i prywatnie.
Leczenie szpitalne wymaga skierowania. W nagłych przypadkach można zgłaszać się bezpośrednio do szpitala. Należy zawiadomić administrację szpitala, że chce się być leczonym zgodnie z przepisami UE, i okazać Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego.
- Opłaty za świadczenia zdrowotne
Leczenie w państwowym oddziale szpitala publicznego jest bezpłatne, z wyjątkiem leczenia skutków wypadków drogowych, którego koszty pokrywa pacjent.
- Transport sanitarny
Nr telefonu pogotowia ratunkowego – 112 lub 999. Każda Rada ds. Zdrowia stosuje własne rozwiązania w zakresie przewozu pacjentów w nagłych przypadkach. W niektórych przypadkach trzeba ponieść opłatę. Koszty transportu powrotnego do Polski są pokrywane w całości przez pacjenta.

- **Recepty**
Uprawniony do wystawiania recepty objętej refundacją jest lekarz, który podpisał umowę z publiczną służbą zdrowia.
- **Leczenie prywatne**
Osoba lecząca się na prywatnym oddziale szpitala publicznego, w placówce służby zdrowia działającej poza publiczną służbą zdrowia lub u lekarza, który nie podpisał umowy z GMS, będzie musiała pokryć koszty leczenia. Nie przysługuje jej zwrot tych wydatków.
- **Dokumenty niezbędne do uzyskania zwrotu kosztów**
Oryginały rachunków, dowodów zapłaty.
- **Miejsce, gdzie w razie wątpliwości można uzyskać informacje**
Rada ds. Zdrowia (Health Boards).

Włochy

- **Jak uzyskać opiekę zdrowotną**
Możesz korzystać ze świadczeń placówek państwowej służby zdrowia (Servizio Sanitario Nazionale, S.S.N.). Listę tych placówek można uzyskać w lokalnym urzędzie ds. opieki zdrowotnej ASL (Azienda Sanitaria Locale). W niektórych miejscowościach znajdują się specjalne ośrodki zdrowia dla turystów (Servizio di guardia turistica, Servizio di guardia medica estiva). Przedstaw lekarzowi swoją Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego. Leczenie specjalistyczne i szpitalne wymaga skierowania, ale w nagłych przypadkach można udać się bezpośrednio do szpitala, okazując Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego.
- **Opłaty za świadczenia zdrowotne**
Obowiązują opłaty za wizytę u lekarza (do 36 euro za poradę lub badanie) i leczenie stomatologiczne. Leczenie szpitalne jest bezpłatne, chyba że pacjent wybierze salę o podwyższonym standardzie. Za niektóre leki na receptę trzeba zapłacić wyłącznie niewielką opłatę ryczałtową, a za pozostałe płaci się pełną lub częściową cenę (na pełną odpłatność wskazuje słowo *ticket* na rachunku). Zniżki lub całkowite zwolnienie z opłat przysługują m.in. niepełnosprawnym, dzieciom do lat 6, niewidomym i głuchoniemym, przewlekle chorym, kobietom w ciąży.
- **Transport sanitarny**
Nr telefonu pogotowia – 118. Transport powrotny do Polski jest całkowicie odpłatny.
- **Recepty**
Uprawniony do wystawiania recepty objętej refundacją jest lekarz praktykujący w państwowej służbie zdrowia. Jeśli zapłacisz pełną cenę leku, zachowaj metkę z opakowania.
- **Dokumenty niezbędne do uzyskania zwrotu kosztów**
Oryginały rachunków, dowodów zapłaty i metki z ceną z opakowań lekarstw.
- **Miejsce, gdzie w razie wątpliwości można uzyskać informacje**
Lokalne urzędy ds. opieki zdrowotnej – *Azienda Sanitaria Locale* (ASL).

Mamy nadzieję, że poruszony przez nas temat spotka się z oddźwiękiem ze strony nauczycieli. Nie jesteśmy zapewne jedynymi osobami zasypywanymi przez uczniów gradem pytań. Z powodu ograniczonej liczby godzin przeznaczonych na lekcje podstaw przedsiębiorczości, zaproponowane przez nas tematy można tymczasem realizować w czasie zajęć kół zainteresowań lub zajęć dodatkowych. Jesteśmy jednak przekonani, że potrzebna jest zmiana programowa tego przedmiotu, wynikająca z potrzeb i zainteresowań uczniów, którym przedmiot ma służyć.

Enterprising Student in EU – Proposed Topics for Lessons

Although Basis of Entrepreneurship is quite young subject its teaching program requires never ending changes. After May 1st, 2004 the most important changes should have been brought in. But it has never happened. In this article we indicate issues resulted from many students' questions that authors of the article tried to handle. We have been looking for right answers on the Ministry of Economy [www](http://www.gov.pl) as well as on website of European Union. Do working students need the basis of entrepreneurship in adult life in postindustrial economy? So far people who were in charge of teaching program elaboration have never put attention on all changes that have happened after Poland acceded to UE. Today every student needs not only an economy education but something more. On the basis of students questions we elaborated few cases which should be the part of a basic of entrepreneurship subject. We propose few examples of lessons scripts that take into account all changes in the new teaching program.